

Soud:	Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí:	30.12.2024
Spisová značka:	22 Cdo 2914/2024
ECLI:	ECLI:CZ:NS:2024:22.CDO.2914.2024.1
Typ rozhodnutí:	ROZSUDEK
Heslo:	Mimořádné vydržení (o. z.)
Dotčené předpisy:	§ 1095 o. z.
Kategorie rozhodnutí:	C

22 Cdo 2914/2024-481

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Michala Králíka, Ph.D., a soudců Mgr. Davida Havlíka a JUDr. Michaela Pažitného, Ph.D., ve věci žalobce: **Lesy České republiky, s.p.**, se sídlem v Hradci Králové, Přemyslova 1106/19, IČO: 42196451, zastoupeného JUDr. Janem Nemanským, Ph. D., advokátem se sídlem v Praze, Těšnov 1059/1, proti žalované: **Explosia a.s.**, se sídlem v Pardubicích, Semtín 107, IČO: 25291581, zastoupené JUDr. Radovanem Bernardem, advokátem se sídlem v Praze, Havlíčkova 1030/1, o zaplacení 10 281 957 Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Pardubicích pod sp. zn. 118 C 39/2019, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 30. 5. 2024, č. j. 27 Co 108/2024-439, takto:

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 30. 5. 2024, č. j. 27 Co 108/2024-439, a rozsudek Okresního soudu v Pardubicích ze dne 29. 1. 2024, č. j. 118 C 39/2019-402, **se ruší** a věc **se vrací** Okresnímu soudu v Pardubicích k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

1. Okresní soud v Pardubicích (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 29. 1. 2024, č. j. 118 C 39/2019-402, zamítl žalobu, aby žalovaná byla povinna zaplatit žalobci částku 10 281 957 Kč s úrokem z prodlení ve výši 10 % p.a. od 9. 11. 2019 do zaplacení (výrok I), a rozhodl o nákladech řízení (výroky II a III).

2. Soud prvního stupně rozhodoval o žalobě na vydání bezdůvodného obohacení, jež mělo vzniknout užíváním části lesního pozemku parc. č. XY zapsaného na listu vlastnictví č. XY pro katastrální území XY u Katastrálního úřadu XY, Katastrální pracoviště XY (dále též jen „předmětný pozemek“) v rozsahu o výměře 177 214 m² žalovanou, která má na uvedeném pozemku umístěn muniční sklad. Primární procesní obranu žalované, namítající vydržení práva odpovídajícího věcnému břemenu k předmětné části pozemku, posoudil soud prvního stupně tak, že důvodem pro užívání pozemku měla být hospodářská smlouva, „pakliže však hospodářská smlouva předložena nebyla a lze dovozovat, že neexistuje, je možné přistoupit na aplikaci § 1095 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, (dále též

jen „o. z.“). Na straně žalované ani jejích právních předchůdců nebyl zjištěn „nedostatek poctivého úmyslu“ a jestliže užívání pozemku trvalo více než 20 let, došlo k mimořádnému vydržení služebnosti.

3. K odvolání žalobce Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích (dále jen „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 30. 5. 2024, č. j. 27 Co 108/2024-439, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (výrok I) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (výrok II).

4. Zásadní odvolací námitku směřující proti závěru o vydržení práva služebnosti spočívající ve výhradě, že soud prvního stupně se vůbec nezabýval otázkou, zda užívací právo žalované je svým obsahem skutečně právem odpovídajícím věcnému břemenu, tedy zda žalovaná je držitelem takového práva, přičemž žalobce namítal, že žalovaná držitelem práva odpovídajícího věcnému břemenu není, posoudil odvolací soud tak, že „protože odvolací soud sdílí závěry okresního soudu, které ve vztahu k opodstatněnosti vznesené námitky mimořádného vydržení práva odpovídajícího věcnému břemenu okresní soud učinil a považuje jej za odpovídající zjištěnému skutkovému stavu, vycházejí ze zásady stručnosti v podrobnostech odkazuje na logické a výstižné odůvodnění rozhodnutí okresního soudu“. K odvolacím námitkám odvolací soud podotkl, že „předmětný pozemek pod stavbami zemních skladů a areálovou komunikací žalovaná převzala od společnosti ALIACHEM na základě smlouvy o vkladu části podniku v roce 2002 a jmenovaná společnost, stejně jako její právní předchůdce Synthesia, a. s., areál dlouhodobě a bezúplatně užívala, a to již od privatizace původně státního podniku VCHZ Synthesia, s. p. v lednu 1994. Žalovaná pozemek, resp. jeho dotčenou část, ve stejném rozsahu, dlouhodobě a v dobré víře užívala, vycházejí ze skutečnosti, že jí svědčí právo užívání, které nebylo ze strany žalobce nikterak zpochybňováno“. Odvolací soud pak následně uvedl, že za „této situace lze spolehlivě uzavřít, že dlouholeté, bezplatné a ničím nezpochybňované užívání předmětné části dotčeného pozemku žalovanou, resp. i všemi jejími právními předchůdci, nutně rezultuje v závěr, že žalovaná vydržela právo odpovídající právu z věcného břemene“.

5. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Jeho přípustnost spatřoval v následujících skutečnostech : 1) odvolací soud i soud prvního stupně z předložených důkazů vztahujících se k rozličným jednáním probíhajícím mezi stranami a k nepoctivému úmyslu žalované učinily skutková zjištění natolik vadná a rozporná s jejich obsahem, že představují zásah do práva na spravedlivý proces žalobce, nadto jsou rozhodnutí soudu prvního stupně a soudu odvolacího vzájemně vnitřně rozporná, protože není zřejmé, na základě jakého skutkového stavu vlastně odvolací soud přistoupil k aplikaci příslušné právní normy, což je dovolacím důvodem ve smyslu rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 3025/2009, 2) odvolací soud i soud prvního stupně své závěry vztahující se k otázce časového okamžiku, k němuž má být prokázán nepoctivý úmysl držitele ve smyslu § 1095 věty druhé o. z., opřely o judikaturu Nejvyššího soudu vyjádřenou v rozhodnutích sp. zn. 22 Cdo 3387/2021, 22 Cdo 2307/2022, 22 Cdo 286/2024, 22 Cdo 205/2024 a navazujících, přičemž tato otázka má být posouzena jinak, 3) odvolací soud i soud prvního stupně se při řešení právní otázky obsahu držby žalované ve vztahu k pozemku odchýlili od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu vyjádřené v rozhodnutích sp. zn. 22 Cdo 2274/2021 nebo 22 Cdo 3750/2023, neboť žalovaná žádným způsobem neprokázala držbu práva odpovídajícího věcnému břemenu. Tento rozpor s judikaturou Nejvyššího soudu (přičemž tato otázka byla předmětem dovolacího přezkumu jako klíčová a prioritní) odůvodnil tím, že žalovaná v řízení před soudem prvního stupně ani soudem odvolacím dostatečně neprokázala svůj úmysl držet právo odpovídající věcnému břemenu užívání pozemku. Žalovaná rovněž nikdy nepředložila ani neoznačila právní titul, z něhož by bylo možné usuzovat na *animus possidendi* žalované ve vztahu k věcnému břemenu. Samotná skutečnost, že žalovaná, případně její právní předchůdci pozemek bezúplatně užívali, neznamená, že žalovaná vydržela právo odpovídající věcnému břemenu, neboť užívání pozemku mohlo být realizováno na základě řady právních důvodů, přičemž některé z nich mohou být i bezúplatné. Žalovaná byla v řízení poučena o povinnosti tvrdit a prokázat, že dané právo vykonávala jako věcné, nicméně ani ve vyjádření doplněném žalovanou ze dne 7. 10. 2020 nejsou k uvedenému požadavku žádná konkrétní tvrzení. Žalovaná svá tvrzení omezila toliko na skutečnost, že pozemek dlouhodobě užívá, a to bezúplatně. Nepředložila žádné konkrétní tvrzení ani důkaz, ze kterého by mělo vyplývat, že vykonávala právo odpovídající věcnému břemenu, přičemž samotný výkon užívacího práva nesvědčí o tom, že by se mělo jednat o právo věcné. Naopak žalovaná od počátku věděla, že pozemek není v jejím vlastnictví, ač na něm má umístěné stavby; věděla, že užívání pozemku je třeba vyřešit, opakovaně žalobce utvrzovala v tom, že má zájem na dořešení celé situace. Žalobce navrhl změnu rozhodnutí odvolacího soudu a vyhovění žalobě, případně zrušení rozsudků soudů obou stupňů a vrácení věci soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

6. Žalovaná ve vyjádření k dovolání navrhla, aby dovolací soud dovolání žalobce odmítl, případně zamítl, přičemž se vyjádřila k jednotlivým dovolacím námitkám. Poukázala mj. na to, že právo, na základě kterého užívala předmětný pozemek, vnímala jako právo věcné.

7. Podle § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, (dále jen „o. s. ř.“), není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je

dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

8. Dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden (§ 242 odst. 1 o. s. ř.). Rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodu vymezeného v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

9. Dovolání je přípustné i důvodné, neboť odvolací soud se při posouzení základní podmínky pro úvahu o vydržení práva služebnosti odchýlil od ustálené judikatury Nejvyššího soudu.

10. V daném směru dovolatel přiléhavě poukazuje na závěry formulované Nejvyšším soudem v jeho rozhodnutích sp. zn. 22 Cdo 2274/2021 a 22 Cdo 3750/2023. Jejich sumarizaci provedl Nejvyšší soud v usnesení ze dne 25. 6. 2024, sp. zn. 22 Cdo 2098/2023.

11. Podle § 1095 o. z. uplyne-li doba dvojnásobně dlouhá, než jaké by bylo jinak zapotřebí, vydrží držitel vlastnické právo, i když neprokáže právní důvod, na kterém se jeho držba zakládá. To neplatí, pokud se mu prokáže nepoctivý úmysl.

12. Podle § 3066 o. z. do doby stanovené v § 1095 se započte i doba, po kterou měl držitel, popřípadě jeho právní předchůdce, věc nepřetržitě v držbě přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona; tato doba však neskončí dříve než uplynutím dvou let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona, jde-li o věc movitou, a pěti let, jde-li o věc nemovitou.

13. V usnesení ze dne 25. 6. 2024, sp. zn. 22 Cdo 2098/2023, Nejvyšší soud sumarizoval, že „Nejvyšší soud v usnesení ze dne 28. 2. 2024, sp. zn. 22 Cdo 3750/2023 (dostupném stejně jako i další níže citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu na www.nsoud.cz), shrnul, že ten, kdo se vydržení práva služebnosti domáhá, musí prokázat, že toto právo po určitou zákonem stanovenou dobu jako právo věcné držel, tj. fakticky vykonával jeho obsah (*corporalis possessio*) s úmyslem mít ho pro sebe (*animus possidendi*), a to bez ohledu na to, zda mu takové právo náleží či nikoli. Samotné faktické užívání věci cizí proto bez dalšího není možné kvalifikovat jako držbu práva služebnosti, a proto ani nemůže vést k vydržení tohoto práva. Jedná se jen o chování, které by sice mohlo být obsahem držby práva, je však realizováno z jiného právního důvodu (např. výprosa, obligace, veřejné užívání) nebo bez právního důvodu (k tomu srovnej usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 6. 2022, sp. zn. 22 Cdo 2274/2021, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2013, sp. zn. 22 Cdo 1991/2013). Důkazní břemeno ohledně držby práva pak tíží toho, kdo se vydržení (ať už řádného, či mimořádného) domáhá.“

14. Založil-li odvolací soud svůj závěr o vydržení práva odpovídajícího služebnosti na samotném faktu užívání pozemku žalovanou, resp. jejími právními předchůdci, bez dalšího, aniž by vysvětlil povahu tohoto užívání jako výkonu věcného práva odpovídajícího věcnému břemenu, jsou jeho závěry v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu. Dovolací soud pak ještě dodává, že ani z rozhodnutí soudů obou stupňů, ani z provedených skutkových zjištění, nevyplývá dosud nic, co by zakládalo prostor pro úvahu, že by užívání pozemku žalovanou mělo být výkonem věcného práva odpovídajícího věcnému břemenu (služebnosti).

15. Jelikož napadené rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. (a rozhodnutí soudu prvního stupně ze stejného důvodu také), dovolací soud podle § 243e odst. 1 o. s. ř. rozsudek odvolacího soudu i soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně podle § 243e odst. 2 věty druhé o. s. ř. k dalšímu řízení. Vzhledem k důvodu zrušení rozsudků nalézacích soudů pak bylo předčasné se zabývat dalšími dovolacemi námitkami žalobce, které by dovolací soud posuzovat teprve tehdy, byla-li by splněna základní podmínka pro případné vydržení práva odpovídajícího služebnosti, tj. držba věcného práva služebnosti.

16. V dalším řízení se tak nalézací soud bude zabývat posouzením procesní obrany žalované namítající vydržení práva odpovídajícího služebnosti; dospějí-li k závěru, že k vydržení tohoto práva nedošlo, posoudí nárok žalobce na zaplacení žalované částky z pohledu jím uplatněného nároku na vydání bezdůvodného obohacení.

17. Soud prvního stupně je vysloveným právním názorem dovolacího soudu vázán (§ 243g odst. 1 věta první, část věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř.).

18. náhradě nákladů řízení včetně nákladů dovolacího řízení rozhodne soud v novém rozhodnutí o věci (§ 243g odst. 1 *in fine* o. s. ř.).

Poučení: Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 30. 12. 2024

Mgr. Michal Králík, Ph.D.
předseda senátu